

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI SEKTÖR RAPORU 2023

HAZIRLAYAN

CANSU KARABULUT
TEKNİK DESTEK BÖLÜM YÖNETİCİSİ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ BESİN DEĞERİ	4
ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ İNSAN SAĞLIĞI BAKIMINDAN ÖNEMİ	5
COĞRAFİ İŞARETLİ AYDIN MEMECİK ZEYTİNİ VE ZEYTİNYAĞI	5
COĞRAFİ İŞARETLİ AYDIN YAMALAK SARISI ZEYTİNİ	5
ZEYTİNİN KULLANIM ALANLARI	5
ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ	6
DÜNYA'DA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ	6
DÜNYA'DA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI TÜKETİMİ	7
TÜRKİYE'DE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ	9
AYDIN'DA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ	9
ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI TİCARETİ	13
DÜNYA'DA ZEYTİN İHRACATI	13
DÜNYA'DA ZEYTİNYAĞI İHRACATI	13
DÜNYA ZEYTİN İTHALATI	14
DÜNYA ZEYTİNYAĞI İTHALATI	15
TÜRKİYE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATI	15
SEKTÖRE DAİR SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	16
Dünya	16
Türkiye	17
Aydın	19

<i>Tablo 1: Sofralık Zeytin Besin Değeri (Aydın Ticaret Borsası Laboratuvarı)</i>	<i>4</i>
<i>Tablo 2: Zeytinyağı Bileşenleri (Aydın Ticaret Borsası Laboratuvarı)</i>	<i>5</i>
<i>Tablo 3: Dünya Zeytin Üretimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>7</i>
<i>Tablo 4: Dünya Zeytinyağı Üretimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>7</i>
<i>Tablo 5: Dünya Zeytin Tüketimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>8</i>
<i>Tablo 6: Dünya Zeytinyağı Tüketimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>8</i>
<i>Tablo 7: Türkiye Zeytinyağı Üretimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>9</i>
<i>Tablo 8: Aydın-Türkiye Zeytin Üretimi (TÜİK)</i>	<i>10</i>
<i>Tablo 9: UZZK 2023/2024 Sezonu Türkiye Zeytin ve Zeytinyağı Rekolte Tahmini</i>	<i>11</i>
<i>Tablo 10: TÜİK Aydın İli İlçeleri 2019-2023 Zeytin Üretimi</i>	<i>12</i>
<i>Tablo 11: UZZK 2023/2024 Sezonu Aydın İli İlçeleri Zeytin-Zeytinyağı Rekolte Tahmini</i>	<i>13</i>
<i>Tablo 12: Dünya Zeytin İhracatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>13</i>
<i>Tablo 13: Dünya Zeytinyağı İhracatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>14</i>
<i>Tablo 14: Dünya Zeytin İthalatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>14</i>
<i>Tablo 15: Dünya Zeytinyağı İthalatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)</i>	<i>15</i>
<i>Tablo 16: Türkiye Siyah Zeytin İhracatı (EİB)</i>	<i>16</i>
<i>Tablo 17: Türkiye Yeşil Zeytin İhracatı (EİB)</i>	<i>16</i>
<i>Tablo 18: Türkiye Zeytinyağı İhracatı (EİB)</i>	<i>16</i>

GİRİŞ

Zeytin (*Olea europaea* L.), Oleacea familyasına ait bir bitkidir ve anavatanı Yukarı Mezopotamya ve Güney Ön Asya'yı içine alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir. Zeytinin yayılışı üç ana rota üzerinden gerçekleşmiştir. İlk rota Mısır üzerinden Tunus ve Fas'a, ikincisi Anadolu boyunca Ege adaları, Yunanistan, İtalya ve İspanya'ya, üçüncüsü ise İran üzerinden Pakistan ve Çin'e doğru olmuştur. Zeytinin kültüre alınması ve ıslahı öncelikle Samiler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Zeytin, tarih boyunca Akdeniz havzasında kurulan medeniyetlerin önemli bir parçası olmuştur ve kısa sürede Asya, ardından Amerika ve daha sonra dünyanın diğer bölgelerine yayılmıştır. Ancak zeytinin Yunanistan ve Ege Adaları'ndan önce Anadolu'da üretildiği ve buradan yayıldığı tezi en güçlü olanıdır.

Türkiye, coğrafi konumu ve Akdeniz iklimi özellikleri sayesinde İtalya, İspanya, Yunanistan ve Tunus gibi diğer Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerinden biridir. Zeytin ve zeytinyağı üretimi özellikle Ege ve Marmara bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Aydın, İzmir, Muğla, Balıkesir, Manisa ve Çanakkale üretimin en yoğun olduğu illerimizdendir.

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ BESİN DEĞERİ

Zeytin sofralık ve yağlık olmak üzere iki şekilde değerlendirilir. Sofralık zeytin, yeşil veya siyah olum safhalarında hasat edilip, salamura edilirse yeşil veya siyah sofralık zeytin olarak tüketime hazır hale gelir.

	Siyah Zeytin (40-50 adet)	Yeşil Zeytin (40-50 adet)
Enerji (kalori)	207	144
Yağ (g)	21,0	13,5
Karbonhidrat (g)	1,1	2,8
Protein (g)	1,8	1,5
Kalsiyum (mg)	77	90
Demir (mg)	1,6	2,0
Vitamin A (IU)	60	300
Vitamin B1 (mg)	0,02	0,02
Vitamin B2 (mg)	0,02	0,02
Niasin (mg)	0,2	0,1
Vitamin C (mg)	0	0

Tablo 1: Sofralık Zeytin Besin Değeri (Aydın Ticaret Borsası Laboratuvarı)

Yağ içeriği ile enerji miktarı siyah zeytinde yeşil zeytine göre daha yüksek iken, özellikle A vitamini, demir ve kalsiyum yönünden düşüktür.

Bileşenler	Yaklaşık Miktarı
Trigliseritler	98,50%
Doymuş Yağ Asitleri	14%
Tekli Doymamış Yağ Asitleri	72%
Çoklu Doymamış Yağ Asitleri	12%
Demir	0,64 mg
Vitamin E	150 mg /kg
Vitamin K	64,8 µg/kg

Bileşenler	Yaklaşık Miktarı
Polifenoller	300 mg /kg
Kolesterol	0

Tablo 2: Zeytinyağı Bileşenleri (Aydın Ticaret Borsası Laboratuvarı)

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ İNSAN SAĞLIĞI BAKIMINDAN ÖNEMİ

Zeytinin besleyici değeri yüksektir; lif içeriği ve yüksek protein oranı ile vücut için gerekli olan aminoasitleri, özellikle lösin, aspartik asit ve glutamik asit gibi temel elementleri içerir. Ayrıca, doymamış yağ asitleri, vitaminler ve esas elementler de bulundurulur.

Sindirim bozuklukları, safra kesesi hastalıkları, özellikle bağırsak kanseri ve kalp rahatsızlıklarında etkili olan zeytinden en iyi faydayı elde etmek için acı olmayan çeşitlerin tüketilmesi ve yağının rafine olmayan, sızma zeytinyağı tercih edilmesi gerekmektedir.

Zeytinyağı; yüksek tansiyon, kolesterol, damar sertliği, mide ve bağırsak ülseri, romatizma, safra kesesi tembelliği, safra taşı, safra kanalı tıkanıklığı, karaciğer bozuklukları, kabızlık, kansızlık, gut hastalığı ve deri çatlakları gibi birçok hastalığın tedavisinde önemli bir rol oynar. Çocuklarda beyin ve kemik gelişimini hızlandırır. Ayrıca, yaşlanma etkilerini azaltır, doku yenileme özelliği taşır ve kireçlenmeyi önlemede etkili olabilir. Cansız saçların güçlenmesine yardımcı olur ve unutkanlığı önler.

COĞRAFİ İŞARETLİ AYDIN MEMECİK ZEYTİNİ VE ZEYTİNYAĞI

16 Temmuz 2019 tarihinde C2018/082 başvuru numarası ile Türk Patent ve Marka Kurumu'na başvuru "Aydın Memecik Zeytini", 07 Mayıs 2021 tarihinde Türk Patent ve Marka Kurumu ile ilgili kurumlar nezdinde tescillenmiştir. Avrupa Birliği'nde tescillenmesi için 12 Kasım 2021 tarihinde başvuruda bulunulmuştur.

04 Mart 2019 tarihinde C2018/025 başvuru numarasıyla Türk Patent Enstitüsü'ne yapılan 'Aydın Memecik Zeytinyağı' menşe adı başvurusu, 17 Eylül 2020 tescil edilmiştir. Aydın Ticaret Borsası, Avrupa Birliği'ne PDO-TR-02802 referans numarasıyla menşe adı koruması için başvurmuş ve başvuru sürecini başarıyla tamamlayarak 18 Ekim 2023 tarihinde Avrupa Komisyonu Resmi Gazetesi'nde ilan edilmiştir.

Aydın ilinde üretilen zeytinlerin %47'si Memecik çeşidine aittir ve Türkiye sofralık zeytin üretiminin %17,6'sını Aydın tek başına üretmektedir. Zeytin, kutsal kitaplarda "insan sağlığını koruyan mucize" olarak tanımlanmıştır ve antioksidan ve besleyici özellikleriyle bilinmektedir. Memecik zeytini diğer türlerden daha fazla polifenol içerir ve kanser önleyici özelliklere sahiptir. Ayrıca, Aydın ilinin coğrafi özellikleri, iklimi ve toprak yapısı, Aydın Memecik Zeytini'nin benzersiz kalite özelliklerine katkı sağlar. Menderes nehrinin suladığı topraklar ve dağlık arazilerin etrafını saran bitki örtüsü, zeytinin fenolik bileşenlerinin artmasına katkıda bulunur. Bu özellikler, zeytinin luteolin-7-glikozit, rutin, trans-sinamik asit, siyanidin-3-glikozit ve siyanidin-3-rutinosit gibi yüksek miktarlarda bulunmasını sağlar.

COĞRAFİ İŞARETLİ AYDIN YAMALAK SARISI ZEYTİNİ

"Aydın Yamalak Sarısı Zeytini", Aydın ilinde yetişen ve Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından 21.04.2021 tarihinde tescillenen bir zeytin çeşididir. Bu çeşit, Aydın'ın Kuyucak ilçesine bağlı Yamalak beldesinden orijinlenmiştir ve Aydın ilinde yaygın olarak yetiştirilir. Aydın Yamalak Sarısı Zeytini, diğer çeşitlere göre daha erkenci olup, yeşil olum dönemi Eylül ayının son haftası ve Ekim ayının ilk haftası arasındadır. Bu erken hasat özelliği, Aydın Yamalak Sarısı Zeytinini piyasa koşullarına yön veren bir ayrıcalık sağlar.

ZEYTİNİN KULLANIM ALANLARI

Zeytin, çok yönlü bir ürün olduğu için çeşitli alternatif ürünler üretmek için kullanılabilir. İşte zeytin ile yapılan bazı alternatif ürünler:

1. Zeytinyağı: Zeytinin en yaygın olarak kullanılan alternatif ürünlerinden biridir. Zeytinlerin preslenmesiyle elde edilen zeytinyağı, mutfaklarda pişirme, salata sosu ve marinatlar için

kullanılır. Aynı zamanda kozmetik ve kişisel bakım ürünlerinde de yaygın olarak kullanılmaktadır.

- 2. Yeşil Zeytin:** Zeytinlerin doğrudan tüketilebilir hale getirilmesiyle elde edilen bir üründür. Yeşil zeytinler, tuzlu su veya tursu içinde saklanarak veya farklı şekillerde işlenerek çeşitli lezzetler elde edilebilir.
- 3. Siyah Zeytin:** Zeytinlerin olgunlaştıktan sonra işlenmesiyle elde edilen siyah zeytinler, yeşil zeytinlere göre farklı bir tat profiline sahiptir. Siyah zeytinler de doğrudan tüketilebilir veya çeşitli yemeklerde kullanılabilir.
- 4. Zeytin Ezmesi:** Zeytinlerin ezilerek veya öğütülerek yapılan bir ezmedir. Zeytin ezmesi, ekmeğe üzerine sürülerek veya mezelerde kullanılarak tüketilir.
- 5. Zeytin Çekirdeği Ekstraktı:** Zeytin çekirdeklerinden elde edilen ekstraktlar, antioksidan özelliklere sahip olabilir ve sağlık takviyelerinde kullanılabilir.
- 6. Zeytin Yaprağı Ekstraktı:** Zeytin yapraklarından elde edilen ekstraktlar, sağlık açısından faydalı özelliklere sahiptir ve takviye olarak kullanılabilir.
- 7. Zeytin Reçeli:** Zeytinin tatlı bir şekilde işlenmesiyle elde edilen bir reçeldir. Zeytin reçeli, genellikle kahvaltıda tüketilir.
- 8. Zeytin Yağlı Sabun:** Zeytinyağı, sabun üretiminde kullanılabilir ve cilt için doğal bir temizleyici olarak tercih edilir.
- 9. Pirina:** Zeytinyağının işlenmesi sonucunda elde edilen pirina, toprağın agregat stabilitesini arttırmak için kullanılır. Ayrıca, organik atıkların geri dönüştürülmesi ve kompostlaştırılması için de kullanılır.

Bu ürünler, zeytin ve zeytinyağının çeşitli kullanım alanlarını göstermektedir. Ancak, zeytin ve zeytinyağı ile yapılan ürünlerin çeşitliliği ve kullanım alanları, üretim tekniklerine ve bölgesel özelliklere bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

DÜNYA'DA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

Dünya genelinde zeytin ve zeytinyağı üretimi, Akdeniz ikliminin hakim olduğu bölgelerde yoğunlaşmaktadır.

Dünya zeytin dikim alanlarının %94'ü, üretimin %95'i Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde bulunmaktadır. Dikim alanlarının en yoğun olduğu ülkeler İspanya, Yunanistan, Mısır, Türkiye, Peru, Suriye ve Fas gibi ülkelerdir. Bunun yanı sıra son yıllarda zeytinyağı ve sofralık zeytin ürünlerine artan talep nedeniyle zeytinciliğin sadece Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde değil, Akdeniz iklimi gösteren Arjantin, Şili, Meksika, Peru, Uruguay, Avustralya, Japonya vb. diğer ülkelerde de ekonomik anlamda tarımı yapılmaya başlanmıştır.

Ülkemiz bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu Akdeniz iklimi özellikleri nedeniyle, İspanya ve Yunanistan gibi Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerindedir.

Türkiye, 2023/2024 sezonunda 445 bin ton zeytin üretimi ile Mısır'dan sonra %17'lik payla ikinci sırada yer almıştır. Mısır 600 bin ton zeytin üretimi ve %23'lük payla ilk sıradadır. Üçüncü sıradaki İspanya %15'lik pay ve 388 bin ton üretim gerçekleştirmiştir.

Son beş sezon ortalama üretimleri değerlendirildiğinde %22'lik payla Mısır ilk sırada, %17 payla İspanya ikinci, %16 payla Türkiye üçüncü sırada yer almıştır.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
Mısır	650	650	650	600	600	630	21,62%
İspanya	458,2	546,3	659,5	414,2	387,8	493,2	16,93%
Türkiye	414	360	450	605	445	454,8	15,61%
Cezayir	327	277,5	306,5	256,5	286	290,7	9,98%

Yunanistan	222	230	175	325	110	212,4	7,29%
Fas	135	130	130	128	120	128,6	4,41%
Peru	115	91	149	125	123	120,6	4,14%
Suriye	105	105	105	115	96,5	105,3	3,61%
Arjantin	80	78	75	80	80	78,6	2,70%
İtalya	60	83	62	62	75	68,4	2,35%
İran	62,5	61,5	59,5	62	64,5	62	2,13%
Diğerleri	332,3	226,2	279	241,8	265,7	269	9,23%
Dünya	2.961	2.838,5	3.100,5	3.014,5	2.653,5	2.913,6	

Tablo 3: Dünya Zeytin Üretimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)

2023/2024 sezonunda Zeytinyağı üretiminde 766 bin ton üretim ve %32'lik payla ilk sırada İspanya yer almaktadır. İkinci sıradaki İtalya'nın üretim miktarı 289 bin ton ve payı %12 olmuştur. 2023/2024 yılında üretim miktarı ile üçüncü sırada yer alan ülkemizin üretim miktarı 210 bin ton ve payı ise %9'dur.

Son beş sezon ortalama üretim miktarları değerlendirildiğinde İspanya %37'lik payla ilk sırada yer almıştır. Son iki sezon İspanya'nın üretim miktarında düşüş olduğu gözlenmektedir. 300 bin ton ortalama üretim miktarı ve %10'luk payla ikinci sırada yer alan İtalya zeytin üretiminde sadece %2,35'lik bir paya sahiptir. Üçüncü sıradaki Yunanistan'ın üretim miktarı 264 bin ton, payı ise %9'dur.

Zeytin üretiminde ilk sırada yer alan Mısır ise 41 bin ton zeytinyağı üretimi ile 10.sıradadır.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
İspanya	1.125	1.389	1.492	666	766	1.087,60	37,02%
İtalya	367	274	329	241	289	299,76	10,20%
Yunanistan	275	275	232	345	195	264,40	9,00%
Türkiye	230	193	235	380	210	249,60	8,50%
Tunus	440	140	240	180	200	240,00	8,17%
Portekiz	141	100	206	126	150	144,50	4,92%
Fas	145	160	190	107	106	141,60	4,82%
Suriye	118	143	106	125	95	117,30	3,99%
Cezayir	126	71	95	76	93	91,90	3,13%
Mısır	40	38	48	40	40	41,20	1,40%
Arjantin	30	30	33	31	35	31,80	1,08%
Diğerleri	233	209	218	253	228	228,04	7,76%
Dünya	3.269	3.021	3.423	2.570	2.407	2.937,70	

Tablo 4: Dünya Zeytinyağı Üretimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)

DÜNYA'DA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI TÜKETİMİ

Dünya genelinde zeytin ve zeytinyağı tüketimi, özellikle Akdeniz ülkelerinde yoğunlaşmış olsa da son yıllarda diğer bölgelerde de artmaktadır. Özellikle sağlıklı beslenme ve Akdeniz diyetinin popülerleşmesiyle birlikte, zeytinyağı tüketimi dünya çapında artış göstermektedir. Zeytinyağı, doymamış yağ asitleri bakımından zengin olup, antioksidan ve anti-enflamatuar özelliklere sahiptir, bu da kalp-damar sağlığından kanser önlemeye kadar çeşitli faydalar sağlar.

Türkiye, İspanya, İtalya, Yunanistan ve Tunus gibi ülkeler, dünya genelinde zeytin ve zeytinyağı üretiminde önde gelen ülkelerdir ve bu ülkelerde üretilen ürünler dünya pazarlarında önemli bir yer tutar. Bununla birlikte, zeytin ve zeytinyağı tüketimi sadece sağlık yönünden değil, aynı

zamanda kültürel ve gastronomik açıdan da önemlidir. Her yıl düzenlenen zeytin hasadı festivalleri ve zeytinyağı tadım etkinlikleri, zeytin ve zeytinyağı kültürünün canlılığını ve çeşitliliğini vurgular nitelikte olmaktadır.

Dünyada ve ülkemizde insan sağlığına yönelik önemi her geçen gün biraz daha artan zeytinyağının tüketimini artırmak amacıyla yapılan çalışmalar olumlu sonuçlar vermektedir. Buna rağmen bu ürünün pahalı bir gıda maddesi olması, margarin ve ayçiçeği yağı tüketim alışkanlığı ve tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği nedeniyle ülkemizde de tüketim arzu edilen seviyeye henüz ulaşamamıştır.

Zeytin tüketiminde ilk sırada yer alan Mısır'ı ülkemiz izlemektedir. Zeytin üretiminde üçüncü sırada yer alan İspanya tüketimde ise beşinci sıradadır. Fransa'nın ise üretimde ilk on ülke arasında olmamasına rağmen tüketimde ilk onda yer alması dikkat çekmektedir.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
Mısır	600	569	500	500	500	533,80	18,57%
Türkiye	340	330	285	407	310	334,40	11,63%
Cezayir	329	275	307	268	285	292,80	10,19%
ABD	222	176	197	177	195	193,00	6,71%
İspanya	177	168	180	181	170	175,28	6,10%
Brezilya	125	130	126	123	130	126,60	4,40%
İtalya	107	123	117	116	119	116,32	4,05%
Suriye	100	103	101	105	95	100,70	3,50%
Peru	90	85	95	87	89	89,20	3,10%
Fransa	86	88	89	89	89	88,10	3,06%
Diğerleri	798	806	854	838	827	824,40	28,68%
Dünya	2.973	2.851	2.850	2.891	2.809	2.874,60	

Tablo 5: Dünya Zeytin Tüketimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)

Zeytinyağının sağlık üzerindeki olumlu etkilerinin uzmanlar tarafından da dile getirilmesiyle gelir düzeyi yüksek olan ülkelerde zeytinyağı tüketimi giderek artmaktadır. Ülkemiz zeytin tüketiminde Dünya'da ikinci sırada olmasına rağmen zeytinyağı tüketiminde dördüncü sırada yer almaktadır.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
İspanya	519	541	587	360	350	471,30	15,39%
İtalya	408	422	454	479	415	435,38	14,22%
ABD	403	389	412	367	368	387,70	12,66%
Türkiye	170	150	170	179	121	158,00	5,16%
Fas	140	140	170	130	120	140,00	4,57%
Fransa	130	140	142	104	95	122,10	3,99%
Yunanistan	114	110	106	98	80	101,42	3,31%
Brezilya	104	107	104	91	85	98,00	3,20%
Suriye	104	125	82	80	75	92,70	3,03%
Cezayir	115	80	95	75	92	91,30	2,98%
Diğerleri	1.064	975	1.009	872	899	963,70	31,48%
Dünya	3.269	3.178	3.329	2.834	2.699	3.061,60	

Tablo 6: Dünya Zeytinyağı Tüketimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)

TÜRKİYE'DE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

Türkiye'de zeytin ve zeytinyağı üretimi, genellikle Ege, Marmara ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle Aydın, İzmir, Muğla, Hatay, Manisa ve Bursa gibi iller, bu ürünlerin ana üretim merkezleridir.

Zeytin ağaçları, genetik özellikleri ve kültürel işlemlerin eksik uygulanmasından kaynaklı olarak bir yıl yoğun ürün verme, diğer yıl ise az veya hiç ürün vermeme eğilimi gösterir. Bu durum, üretici ülkelerin yetiştirme tekniklerine verdiği önemle yakından ilişkilidir. Son yıllarda, iklim koşullarındaki iyileşme, yeni zeytin fidanlarının dikimi ve zeytin üretiminin desteklenmesine yönelik çabaların etkisiyle zeytin üretiminde artış gözlemlenmiştir.

Yıllar	Türkiye	Değişim	Dünya	Türkiye'nin Payı
2013/2014	135	-	3.252,00	4,15%
2014/2015	160	18,52%	2.458,00	6,51%
2015/2016	150	-6,25%	3.176,50	4,72%
2016/2017	178	18,67%	2.561,50	6,95%
2017/2018	263	47,75%	3.314,00	7,94%
2018/2019	194	-26,24%	3.131,00	6,20%
2019/2020	230	18,56%	3.144,00	7,32%
2020/2021	193	-16,09%	3.010,00	6,41%
2021/2022	235	21,76%	3.098,50	7,58%
2022/2023	380	61,70%	2.569,50	14,79%
2023/2024	210	-44,74%	2.407,00	8,72%
Ortalama	211,64		2.920,18	7,25%

Tablo 7: Türkiye Zeytinyağı Üretimi (Bin Ton) (International Olive Oil Council)

Yine de uygun bakım, hasat ve sulama tekniklerinin tam olarak uygulanamaması gibi sebeplerle var ve yok yılları arasındaki üretim farkı büyük olmaktadır. Zeytin üretimindeki olumlu gelişmelere paralel olarak son yıllarda zeytin sıkma tesislerinin modernleşmesi, kapasitelerinin artması ve modern rafine zeytinyağı işleme tesislerinin devreye girmesiyle birlikte zeytinyağı üretim miktarı ve kalitesinde de ilerleme kaydedilmiştir. International Olive Council' nın, 2023/24 sezonunda Türkiye'nin zeytinyağı üretimi için tahmini 210 bin tondur. Zeytin üretimi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sağlıklı beslenmede, istihdam sağlanmasında ve diğer sanayi kollarına pazar yaratmada, yüksek katma değeriyle tarım ekonomimiz için önem taşımaktadır.

AYDIN'DA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

Aydın ekonomisinin başat ürünlerinden olan zeytin ve zeytinyağı üretimi büyük önem taşımaktadır. Özellikle zeytinyağı üretimi aşamasında zeytinyağı kalitesinin korunması çok önemlidir. Bölgedeki zeytinlikler, genellikle zeytin çeşidi olarak "memecik" ve "yamalak sarısı" gibi yerel çeşitlere ev sahipliği yapmaktadır. Aydın'da üretilen zeytinyağı hem iç piyasada tüketilmekte hem de uluslararası pazarlarda talep görmektedir.

		Üretim Miktarı (Sofralık Zeytinler)- Ton	Üretim Miktarı (Yağlık Zeytinler (Zeytinyağı Üretimi İçin))- Ton
2019	Aydın	73.195	310.832
	Türkiye	415.000	1.110.000
	%	17,64%	28,00%
2020	Aydın	45.179	75.526
	Türkiye	513.140	803.486
	%	8,80%	9,40%

2021	Aydın	58.931	228.776
	Türkiye	555.833	1.182.847
	%	10,60%	19,34%
2022	Aydın	82.931	249.233
	Türkiye	938.217	2.037.783
	%	8,84%	12,23%
2023	Aydın	50.103	122.934
	Türkiye	490.000	1.030.000
	%	10,23%	11,94%
Ortalama	Aydın	62.068	197.460
	Türkiye	582.438	1.232.823
	%	10,66%	16,02%

Tablo 8: Aydın-Türkiye Zeytin Üretimi (TÜİK)

UZZK'nın 2023/2024 rekolte tahmin çalışmaları sonucuna göre sezon sonunda 1.520.000 ton zeytin üretimine karşılık 185.000 ton zeytinyağı üretimi gerçekleştirileceği, en yüksek miktarda zeytin üretiminin Manisa, en yüksek miktarda zeytinyağı üretiminin ise İzmir ilinde olacağı tahmin edilmiştir.

İLLER	Ağaç Sayısı	%	Elde Edilecek Zeytin (Ton)	%	Elde Edilecek Zeytinyağı (Ton)	%
ADANA	3.393.617	1,68%	23.950	1,58%	3.500	1,89%
ANTALYA	5.901.685	2,92%	40.300	2,65%	6.000	3,24%
AYDIN	25.211.581	12,47%	109.210	7,18%	14.779	7,99%
BALIKESİR	12.377.822	6,12%	152.307	10,02%	21.334	11,53%
BURSA	11.979.880	5,92%	120.129	7,90%	4.902	2,65%
ÇANAKKALE	5.582.838	2,76%	55.520	3,65%	7.265	3,93%
GAZİANTEP	10.415.910	5,15%	46.125	3,03%	7.890	4,26%
HATAY	17.040.769	8,43%	170.579	11,22%	22.786	12,32%
İZMİR	23.130.306	11,44%	204.828	13,48%	31.645	17,11%
KAHRAMANMARAŞ	3.072.040	1,52%	22.100	1,45%	3.500	1,89%
KİLİS	3.874.063	1,92%	46.900	3,09%	8.500	4,59%
MANİSA	30.508.078	15,08%	262.439	17,27%	22.648	12,24%
MERSİN	13.645.072	6,75%	105.075	6,91%	9.398	5,08%
MUĞLA	20.600.323	10,19%	52.543	3,46%	8.890	4,81%
OSMANİYE	5.429.306	2,68%	28.400	1,87%	4.000	2,16%
ADİYAMAN *	741.400	0,37%	8.604	0,57%	1.427	0,77%
ANKARA*	9.200	0,00%	1	0,00%	0	0,00%
ARTVİN*	33.175	0,02%	598	0,04%	74	0,04%
BARTIN*	2.622	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
BİLECİK*	359.978	0,18%	3.442	0,23%	124	0,07%
BURDUR*	201.964	0,10%	1.091	0,07%	48	0,03%
DENİZLİ*	2.497.131	1,23%	24.310	1,60%	2.896	1,57%

İLLER	Ağaç Sayısı	%	Elde Edilecek Zeytin (Ton)	%	Elde Edilecek Zeytinyağı (Ton)	%
DİYARBAKIR*	8.606	0,00%	14	0,00%	2	0,00%
EDİRNE*	56.150	0,03%	2	0,00%	0,5	0,00%
ESKİŞEHİR*	84.190	0,04%	109	0,01%	9	0,00%
ISPARTA*	45.970	0,02%	706	0,05%	62	0,03%
KARAMAN*	701.322	0,35%	7.837	0,52%	1.255	0,68%
KASTAMONU*	2.030	0,00%	7	0,00%	0	0,00%
KOCAELİ*	34.825	0,02%	183	0,01%	20	0,01%
MARDİN *	765.212	0,38%	3.720	0,24%	86	0,05%
ORDU*	1.600	0,00%	8	0,00%	0	0,00%
SAKARYA*	435.145	0,22%	4.683	0,31%	215	0,12%
SAMSUN*	31.335	0,02%	42	0,00%	0	0,00%
SİNOP*	39.937	0,02%	265	0,02%	0	0,00%
ŞANLIURFA*	1.937.379	0,96%	10.581	0,70%	1.683	0,91%
ŞIRNAK*	69.930	0,03%	196	0,01%	36	0,02%
TEKİRDAĞ	1.045.681	0,52%	3.969	0,26%	10	0,01%
TOKAT*	3.550	0,00%	5	0,00%	0	0,00%
TRABZON*	70.504	0,03%	449	0,03%	0	0,00%
UŞAK*	31.202	0,02%	115	0,01%	17	0,01%
YALOVA*	877.164	0,43%	8.661	0,57%	0	0,00%
TOPLAM	202.250.492		1.520.000		185.000	

Tablo 9: UZZK 2023/2024 Sezonu Türkiye Zeytin ve Zeytinyağı Rekolte Tahmini

TÜİK Son beş yıllık üretim verilerine göre Sofralık Zeytin üretiminde ilk sırada 14 bin ton üretim ve %24 üretim payıyla Kuyucak ilçesi yer almaktadır. İkinci sıradaki ilçe %19'luk payla Karacasu, üçüncü sıradaki ilçe ise %12'lik payla Efeler ilçesidir.

Yağlık zeytin üretiminde ise %13'lük paya sahip olan Çine ilçesi ilk sırada yer almaktadır. İkinci sıradaki Koçarlı ilçesinin payı %11, üçüncü sıradaki Efeler ilçesinin payı ise %10'dur.

İlçeler	Ürün	2019	2020	2021	2022	2023	Ortalama	%
Bozdoğan	Sofralık Zeytinler- Ton	5.000	6.119	2.540	10.042	4.225	5.585	9,00%
	Yağlık Zeytinler- Ton	15.000	11.577	12.850	22.144	7.649	13.844	7,01%
Buharkent	Sofralık Zeytinler- Ton	450	1.607	2.024	2.282	1.764	1.625	2,62%
	Yağlık Zeytinler- Ton	50	121	520	280	199	234	0,12%
Çine	Sofralık Zeytinler- Ton	4.166	2.678	1.200	4.356	3.997	3.279	5,28%
	Yağlık Zeytinler- Ton	37.500	6.307	25.988	29.953	25.895	25.129	12,7%
Didim	Sofralık Zeytinler- Ton	12.000	2.119	3.650	4.278	3.629	5.135	8,27%
	Yağlık Zeytinler- Ton	8.000	4.084	8.252	8.156	8.222	7.343	3,72%
Efeler	Sofralık Zeytinler- Ton	4.444	6.528	11.750	9.893	4.271	7.377	11,9%
	Yağlık Zeytinler- Ton	40.000	2.866	25.000	20.501	7.881	19.250	9,75%
Germencik	Sofralık Zeytinler- Ton	2.222	835	720	1.423	825	1.205	1,94%
	Yağlık Zeytinler- Ton	20.000	7.376	13.750	20.294	11.080	14.500	7,34%
İncirliova	Sofralık Zeytinler- Ton	1.111	1.376	285	3.170	1.498	1.488	2,40%

İlçeler	Ürün	2019	2020	2021	2022	2023	Ortalama	%
	Yağlık Zeytinler- Ton	10.000	2.533	6.250	8.158	3.312	6.051	3,06%
Karacasu	Sofralık Zeytinler- Ton	6.099	9.378	17.800	18.236	7.817	11.866	19,1%
	Yağlık Zeytinler- Ton	14.231	5.085	7.000	9.762	3.747	7.965	4,03%
Karpuzlu	Sofralık Zeytinler- Ton	789	341	700	1.133	418	676	1,09%
	Yağlık Zeytinler- Ton	15.000	5.571	14.500	19.894	7.223	12.438	6,30%
Koçarlı	Sofralık Zeytinler- Ton	37	11	40	22	11	24	0,04%
	Yağlık Zeytinler- Ton	38.851	3.355	32.430	26.822	10.251	22.342	11,3%
Köşk	Sofralık Zeytinler- Ton	3.889	627	2.000	1.122	536	1.635	2,63%
	Yağlık Zeytinler- Ton	35.000	1.707	24.000	12.212	5.962	15.776	7,99%
Kuşadası	Sofralık Zeytinler- Ton	1.271	425	756	1.104	366	784	1,26%
	Yağlık Zeytinler- Ton	7.200	1.861	6.750	4.960	1.358	4.426	2,24%
Kuyucak	Sofralık Zeytinler- Ton	22.500	7.015	9.660	17.079	16.518	14.554	23,5%
	Yağlık Zeytinler- Ton	5.000	3.658	3.900	7.365	7.336	5.452	2,76%
Nazilli	Sofralık Zeytinler- Ton	1.389	1.283	1.800	1.980	1.148	1.520	2,45%
	Yağlık Zeytinler- Ton	12.500	2.899	9.000	14.239	5.976	8.923	4,52%
Söke	Sofralık Zeytinler- Ton	6.176	2.006	3.250	2.533	1.143	3.022	4,87%
	Yağlık Zeytinler- Ton	35.000	10.110	17.936	20.722	8.093	18.372	9,30%
Sultanhisar	Sofralık Zeytinler- Ton	1.389	2.735	600	4.157	1.870	2.150	3,46%
	Yağlık Zeytinler- Ton	12.500	2.851	16.650	14.637	5.717	10.471	5,30%
Yenipazar	Sofralık Zeytinler- Ton	263	96	156	121	67	141	0,23%
	Yağlık Zeytinler- Ton	5.000	3.565	4.000	9.134	3.033	4.946	2,51%
Toplam	Sofralık Zeytinler-Ton	73.195	45.179	58.931	82.931	50.103	62.068	
	Yağlık Zeytinler-Ton	310.832	75.526	228.776	249.233	122.934	197.460	

Tablo 10: TÜİK Aydın İli İlçeleri 2019-2023 Zeytin Üretimi

UZZK tarafından 2023/2024 sezonu rekolte tahmin çalışmalarına göre en yüksek zeytin üretimine sahip ilçe %11 ile Bozdoğan, zeytinyağı üretiminde ise %11 ile Koçarlı ilçesi ilk sırada yer almaktadır.

İLÇELER	Ağaç Sayısı	%	Elde Edilecek Zeytin (Ton)	%	Elde Edilecek Zeytinyağı (Ton)	%
GERMENCİK	1.575.360	6,25%	6.758	6,19%	1.159	7,84%
İNCİRLİOVA	663.580	2,63%	2.793	2,56%	477	3,23%
KOÇARLI	1.927.395	7,64%	10.508	9,62%	1.668	11,29%
KÖŞK	1.073.250	4,26%	4.757	4,36%	737	4,99%
KUYUCAK	1.059.600	4,20%	6.719	6,15%	270	1,82%
SULTANHİSAR	1.478.310	5,86%	8.114	7,43%	1.358	9,19%
BUHARKENT	135.030	0,54%	1.112	1,02%	29	0,20%
NAZİLLİ	1.014.850	4,03%	4.460	4,08%	699	4,73%
YENİPAZAR	763.000	3,03%	2.936	2,69%	505	3,41%
KARACASU	2.472.240	9,81%	10.605	9,71%	1.125	7,61%
BOZDOĞAN	2.559.700	10,15%	12.320	11,28%	1.408	9,53%
KARPUZLU	1.453.538	5,77%	3.953	3,62%	590	3,99%
ÇİNE	2.588.278	10,27%	7.070	6,47%	1.106	7,49%

İLÇELER	Ağaç Sayısı	%	Elde Edilecek Zeytin (Ton)	%	Elde Edilecek Zeytinyağı (Ton)	%
KUŞADASI	424.683	1,68%	1.869	1,71%	322	2,18%
SÖKE	2.006.607	7,96%	7.994	7,32%	1.448	9,80%
EFELER	2.472.057	9,81%	9.086	8,32%	1.609	10,89%
DİDİM	1.544.103	6,12%	8.157	7,47%	269	1,82%
TOPLAM	25.211.581		109.210		14.779	

Tablo 11: UZZK 2023/2024 Sezonu Aydın İli İlçeleri Zeytin-Zeytinyağı Rekolte Tahmini

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI TİCARETİ

DÜNYA'DA ZEYTİN İHRACATI

Dünya genelinde zeytin ve zeytinyağı ihracatı, Akdeniz ülkeleri başta olmak üzere birçok ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. İtalya, İspanya, Yunanistan, Türkiye gibi ülkeler, dünya çapında zeytin ve zeytinyağı ihracatında önde gelen ülkeler arasındadır. Bu ülkelerin yanı sıra, diğer Akdeniz ülkeleri ve bazı Güney Amerika ülkeleri de önemli ihracatçılar arasında yer alır. Zeytin ve zeytinyağı ihracatı, ülkelerin tarımsal ve ticari politikalarıyla şekillenir ve uluslararası pazarlarda rekabet edebilmek için çeşitli pazarlama ve kalite kontrol stratejileri gerektirir.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
İspanya	173,30	179,40	186,70	171,00	167,80	175,64	23,71%
Türkiye	80,00	50,00	110,00	200,00	170,00	122,00	16,47%
Mısır	97,50	124,00	144,50	100,00	100,00	113,20	15,28%
Yunanistan	62,10	90,20	90,80	94,30	96,80	86,84	11,72%
Fas	85,00	109,00	76,50	80,00	80,00	86,10	11,62%
Arjantin	54,50	53,50	49,50	55,50	55,00	53,60	7,24%
Peru	25,00	30,00	33,50	19,00	28,50	27,20	3,67%
İtalya	13,00	18,60	20,10	19,00	13,00	16,74	2,26%
Portekiz	15,40	15,00	11,40	12,40	24,10	15,66	2,11%
Suriye	5,00	2,50	2,00	1,50	1,50	2,50	0,34%
Diğerleri	38,70	42,30	42,50	46,30	36,80	41,32	5,58%
Dünya	649,50	714,50	767,50	799,00	773,50	740,80	

Tablo 12: Dünya Zeytin İhracatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)

Avrupa birliği zeytin ve zeytinyağı üretiminde kendi kendine yeter durumda olduğu kadar ticaretinde de söz sahibidir. Etkili promosyon kampanyaları ile birlikte, AB'nin Ortak Tarım Politikası çerçevesinde sağladığı destekler üretici ülkelerin bu konuma gelmelerinde önemli katkıda bulunmuştur.

Ülkemiz 2023/2024 sezonunda zeytin ihracatında birinci sırada yer almıştır. Türkiye'yi İspanya, Mısır, Yunanistan ve Fas takip etmektedir. Ülkemizin dünya zeytin ihracatındaki payı ise 170 bin ton ile %21,98 olarak gerçekleşmiştir. Son beş sezona bakıldığında ortalama 122 bin ton zeytin ihracatı olan Türkiye'nin 2023/2024 sezonunda ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir.

DÜNYA'DA ZEYTİNYAĞI İHRACATI

Zeytinyağı ihracatında dünyada birinci sırada yer alan İspanya'yı sırayla Tunus, İtalya ve Türkiye izlemektedir. Ülkemizin dünya zeytinyağı ihracatındaki payı 2023/2024 sezonunda %13,6'dır. Son beş sezona bakıldığında ortalama 81,8 bin ton zeytinyağı ihracatı olan Türkiye'nin 2023/2024 sezonunda ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir.

Son beş sezon ortalamasına göre İspanya %35'lik payıyla ilk sırada yer alırken Tunus'un

zeytinyağı ihracatındaki payı %19, İtalya'nın %18, Türkiye'nin ise %7'dir.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
İspanya	420,70	464,60	467,50	316,30	288,00	391,42	35,12%
Tunus	355,00	170,00	200,00	170,00	172,00	213,40	19,15%
İtalya	214,80	222,60	234,80	185,40	166,50	204,82	18,38%
Türkiye	45,00	42,00	58,00	134,00	130,00	81,80	7,34%
Portekiz	80,20	76,10	72,70	59,00	54,00	68,40	6,14%
Arjantin	23,00	23,00	27,00	26,50	29,00	25,70	2,31%
Suriye	15,00	18,50	23,50	45,00	21,00	24,60	2,21%
Yunanistan	20,80	24,50	24,50	23,30	20,00	22,62	2,03%
Fas	10,50	10,00	14,50	28,00	19,00	16,40	1,47%
Fransa	2,30	3,10	3,60	2,90	1,30	2,64	0,24%
Diğerleri	52,70	91,10	50,40	63,10	56,20	62,70	5,63%
Dünya	1.240,00	1.145,50	1.176,50	1.053,50	957,00	1.114,50	

Tablo 13: Dünya Zeytinyağı İhracatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)

Zeytin üretiminin Akdeniz ve benzeri iklime sahip olan ülkelerde gerçekleşmesi, zeytinyağı ihracatında sınırlı sayıda ülkenin söz sahibi olmasına neden olmuştur. Dünya zeytin ihracatının %39,9'u ve zeytinyağı ihracatının yaklaşık %56,2'si AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünyada zeytinyağı talebinin yıldan yıla yükselmesi bu ülkelerin zeytinyağı ticaretindeki önemini daha da artırmaktadır.

DÜNYA ZEYTİN İTHALATI

Dünya zeytin ithalatı, zeytin ve zeytinyağı talebinin üretimden fazla olduğu durumlarda gerçekleşir. Bazı ülkeler, kendi üretimlerinin yanı sıra iç talebi karşılamak veya belirli kalitede ürünleri temin etmek için zeytin ithalatına başvurur. İthalat, küresel zeytin pazarında talep ve arz dengesini etkiler ve ticari ilişkileri şekillendirir.

2023/2024 sezonunda zeytin ithalatında %23,4'lük payla ilk sırada ABD yer almıştır. İkinci sıradaki Brezilya %18, üçüncü sırada yer alan Kanada ise %5 paya sahiptir. Son beş sezon ortalamasında da ilk üç sırada bu ülkeler bulunmaktadır.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
ABD	146,50	159,00	157,50	163,50	174,00	160,10	22,04%
Brezilya	124,50	130,00	125,50	123,00	135,00	127,60	17,57%
Kanada	32,00	39,50	35,50	34,00	37,00	35,60	4,90%
Fransa	30,00	31,30	31,30	28,50	31,00	30,42	4,19%
Rusya	28,50	25,00	30,00	32,00	32,00	29,50	4,06%
Suudi Arabistan	28,00	28,00	29,00	29,00	29,00	28,60	3,94%
Şili	19,00	28,00	25,00	21,00	21,00	22,80	3,14%
Avustralya	16,50	19,50	19,00	17,50	20,00	18,50	2,55%
İspanya	18,10	16,40	7,70	10,40	9,50	12,42	1,71%
Libya	13,00	10,00	10,50	10,00	10,00	10,70	1,47%
Diğerleri	194,40	230,80	296,50	282,60	246,00	250,06	34,43%
Dünya	650,50	717,50	767,50	751,50	744,50	726,30	

Tablo 14: Dünya Zeytin İthalatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)

DÜNYA ZEYTİNYAĞI İTHALATI

Zeytinyağı üreticisi AB ülkeleri, dünya zeytinyağı üretim ve ihracatından aldığı pay kadar zeytinyağı ithalatından da önemli oranda pay almaktadır. İthalatta %34,5'lere varan oranla ABD ilk sırayı alırken özellikle İspanya ve Brezilya, üretici ve ihracatçı olmalarına rağmen aynı zamanda önemli bir ithalatçı ülke olarak görülmektedir. ABD'yi sırasıyla İspanya ve Brezilya takip etmektedir.

Ülkeler	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Ortalama	%
ABD	391,00	379,50	399,00	358,50	362,00	378,00	33,30%
İspanya	151,90	100,70	85,60	97,80	92,80	105,76	9,32%
Brezilya	104,00	106,50	103,50	91,00	85,00	98,00	8,63%
İtalya	81,80	51,20	51,50	64,60	56,30	61,08	5,38%
Japonya	69,50	59,00	62,50	52,00	54,00	59,40	5,23%
Kanada	57,50	58,00	53,50	48,00	51,00	53,60	4,72%
Çin	50,50	45,50	49,50	34,00	38,00	43,50	3,83%
Avustralya	36,00	36,00	35,50	27,50	35,00	34,00	3,00%
Suudi Arabistan	38,50	28,00	35,50	26,50	34,00	32,50	2,86%
Rusya	27,00	32,00	19,50	15,00	16,00	21,90	1,93%
Diğerleri	232,30	250,10	280,90	248,60	225,40	247,46	21,80%
Dünya	1.240,00	1.146,50	1.176,50	1.063,50	1.049,50	1.135,20	

Tablo 15: Dünya Zeytinyağı İthalatı (1000 Ton) (International Olive Oil Council)

Son beş sezona bakıldığında zeytinyağı ithalatının ortalama 1.135 bin ton olduğu görülmekle birlikte 2023/2024 sezonunda gerçekleştirilen Dünya zeytinyağı ithalatının 1.049,5 bin ton ile ortalamanın altında kaldığı görülmektedir.

Tüketiciler arasında giderek artan sağlık bilinci ve doğal yollarla üretilmiş olan gıdalara talep nedeniyle, dünya ticaretinde zeytinyağının öneminin daha da artması beklenmektedir. Artan gelir düzeyi ve yükselen hayat standartları zeytinyağı için yeni pazarların oluşmasına yol açacaktır.

TÜRKİYE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATI

Türkiye'nin zeytinyağı ihracatı, zeytin ve buna bağlı olarak zeytinyağı üretimindeki dalgalanmaların etkisiyle yıldan yıla artış ve düşüşler göstermektedir. Bunun yanı sıra, işleme teknolojisi ve pazarlama politikaları gibi faktörler de Türkiye'nin zeytinyağı ihracatını önemli ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, rakiplerin zeytinyağı üretimindeki değişimlere ayak uydurması da Türkiye'nin ihracatını etkileyen diğer önemli unsurlar arasındadır.

ZEYTİN İHRACATI

Ülkemiz siyah zeytin ihracatı miktar olarak geçen sezon ile kıyaslandığında toplamda %5'lik bir düşüş görülmektedir. İhracatımızda ilk sırada yer alan ülke yaklaşık 18 bin ton ile Romanya'dır. Romanya'yı sırayla Irak, Almanya, Bulgaristan ve İngiltere takip etmektedir. %5'lik miktar düşüşüne karşılık siyah zeytin ihracat gelirinde %11'lik bir değer artışı yaşanmıştır.

ÜLKE ADI	01.10.2021- 30.09.2022		01.10.2022- 30.09.2023		2022-2023 Değişim Miktar %	2022-2023 Değişim Değer %
	Miktar (kg)	Tutar (\$)	Miktar (kg)	Tutar (\$)		
ROMANYA	21.804.926	25.754.640	18.728.975	24.321.191	-14,11%	-5,57%
IRAK	17.546.094	21.867.052	17.318.601	23.465.814	-1,30%	7,31%
ALMANYA	10.606.314	27.482.853	10.356.151	33.430.974	-2,36%	21,64%
BULGARİSTAN	7.503.317	8.686.072	7.679.074	9.629.646	2,34%	10,86%
İNGİLTERE	3.969.295	6.929.874	3.717.299	7.825.032	-6,35%	12,92%
DİĞERLERİ	17.905.844	33.549.063	17.495.024	39.032.496	-2,29%	16,34%

ÜLKE ADI	01.10.2021- 30.09.2022		01.10.2022- 30.09.2023		2022-2023 Değişim Miktar %	2022-2023 Değişim Değer %
	Miktar (kg)	Tutar (\$)	Miktar (kg)	Tutar (\$)		
TOPLAM	79.335.790	124.269.554	75.295.124	137.705.153	-5,09%	10,81%

Tablo 16: Türkiye Siyah Zeytin İhracatı (EİB)

Ülkemiz yeşil zeytin ihracatı miktar olarak geçen sezon ile kıyaslandığında toplamda %17'lik bir düşüş yaşandığı görülmektedir. İhracatımızda ilk sırada yer alan ülke yaklaşık 6.500 ton ile Irak'tır. Irak'ı sırayla Almanya, İsrail, İngiltere ve Romanya takip etmektedir. Yeşil zeytin ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkelere yapılan ihracatta %20'lik miktar düşüşüne karşılık %6'lık değer kaybı yaşanmıştır.

ÜLKE ADI	01.10.2021- 30.09.2022		01.10.2022- 30.09.2023		2022-2023 Değişim Miktar %	2022-2023 Değişim Değer %
	Miktar (kg)	Tutar (\$)	Miktar (kg)	Tutar (\$)		
IRAK	6.846.298	8.537.412	6.489.314	9.142.961	-5,21%	7,09%
ALMANYA	3.716.139	8.395.395	3.377.368	8.714.457	-9,12%	3,80%
İSRAİL	4.421.569	4.988.690	1.845.913	2.410.286	-58,25%	-51,68%
İNGİLTERE	1.840.390	3.003.199	1.756.239	3.266.266	-4,57%	8,76%
ROMANYA	1.632.532	2.308.445	1.353.166	2.157.955	-17,11%	-6,52%
Diğerleri	11.778.140	21.039.461	10.254.282	21.113.964	-12,94%	0,35%
TOPLAM	30.235.068	48.272.602	25.076.282	46.805.889	-17,06%	-3,04%

Tablo 17: Türkiye Yeşil Zeytin İhracatı (EİB)

ZEYTİNYAĞI İHRACATI

Zeytinyağı ihracatımızda bir önceki sezona göre %158 oranında artış yaşanmıştır. Zeytinyağı ihracatı gerçekleştirdiğimiz ülkelerin başında İspanya gelmektedir. İspanya'yı sırasıyla İngiltere, İtalya, Japonya ve Suudi Arabistan takip etmektedir. Özellikle İtalya ve İspanya'ya yapılan ihracattaki artış göze çarpmaktadır.

ÜLKE ADI	01.10.2021- 30.09.2022		01.10.2022- 30.09.2023		2022-2023 Değişim Miktar %	2022-2023 Değişim Değer %
	Miktar (kg)	Tutar (\$)	Miktar (kg)	Tutar (\$)		
İSPANYA	7.439.070	24.208.679	69.598.339	331.421.281	835,58%	1.269,02%
İNGİLTERE	21.934.396	75.083.058	40.759.025	194.528.041	85,82%	159,08%
İTALYA	375.600	1.214.087	10.282.461	46.954.172	2.637,61%	3.767,45%
JAPONYA	4.437.941	17.524.757	5.036.926	28.178.161	13,50%	60,79%
SUUDİ ARABİSTAN	3.073.033	9.996.031	3.951.518	19.163.062	28,59%	91,71%
Diğerleri	21.011.503	73.465.060	20.990.715	103.613.892	-0,10%	41,04%
TOPLAM	58.271.543	201.491.672	150.618.984	723.858.609	158,48%	259,25%

Tablo 18: Türkiye Zeytinyağı İhracatı (EİB)

SEKTÖRE DAİR SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

DÜNYA

- **İklim Değişikliği ve Hava Koşulları:** Zeytin ağaçları, belirli iklim ve hava koşullarına bağlı olarak yetişir. İklim değişikliği ve beklenmeyen hava olayları, zeytin üretimini olumsuz yönde etkileyebilir. Kuraklık, don, aşırı yağış gibi faktörler zeytin verimliliğini azaltabilmektedir.
- **Hastalıklar ve Zararlılar:** Zeytin ağaçları, bir dizi hastalık ve zararlı böcek türüne duyarlıdır. Bunlar arasında zeytin sineği, bakteriyel ve fungal hastalıklar gibi sorunlar yer alır. Bu hastalıklar ve zararlılar, ürün miktarını azaltabilir ve kaliteyi düşürebilir.
- **Rekabet ve Pazarlama:** Zeytin üreticileri, rekabetçi bir pazarda faaliyet göstermektedir. Diğer üreticilerle rekabet ederken, pazarlama stratejileri ve marka bilinirliği gibi faktörler önemlidir.

Ayrıca, ithalat ve ihracat politikaları da üreticilerin ve satıcıların karşılaştığı zorluklardan biridir.

- **Maliyetler ve Verimlilik:** Zeytin üretimi, bazı bölgelerde maliyetli olabilir. İşgücü, tarım ekipmanları, gübre ve sulama gibi giderler, üreticiler için önemli bir maliyet unsuru olabilir. Aynı zamanda, verimlilik artırıcı uygulamaların benimsenmesi ve teknolojinin kullanımı da önemlidir.
- **Kalite Standartları ve Sertifikasyon:** Zeytin ürünleri genellikle kalite standartlarına ve sertifikasyon gereksinimlerine tabidir. Üreticilerin bu standartları karşılamaları ve gereksinimleri yerine getirmeleri önemlidir. Bununla birlikte, bazı durumlarda bu standartları sağlamak ve sertifikaları almak için ek maliyetler ortaya çıkabilmektedir.

Bu sorunlar, zeytin endüstrisinde çalışan tüm paydaşlar için ortak endişelerdir ve çeşitli düzeylerde çözümler gerektirebilir. Örneğin, çiftçilerin iklim değişikliğiyle başa çıkabilmeleri için tarım uygulamalarını uyumlu hale getirmek için desteklenmeleri gerekir. Pazarlama ve satış süreçlerinde daha etkili stratejiler geliştirmek, rekabetçi bir pazarda başarılı olmanın anahtarı olabilmektedir.

TÜRKİYE

Türkiye, dünyanın önde gelen zeytin üreticilerinden biridir ve zeytin endüstrisi ülke ekonomisi için büyük öneme sahiptir. Ancak, Türkiye'deki zeytin endüstrisi de çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır.

- **Zeytin Sineği Zararı:** Zeytin sineği, Türkiye'deki zeytin üreticileri için büyük bir sorun oluşturur. Bu zararlı böcek, zeytin meyvelerine zarar vererek ürün miktarını ve kalitesini düşürebilir. Bu sorunla başa çıkmak için entegre zararlı mücadele tekniklerinin benimsenmesi önemlidir. Biyolojik mücadele yöntemleri, feromon tuzakları gibi çözümler uygulanabilir.
- **İklim Değişikliği ve Su Kaynakları:** Türkiye'de iklim değişikliği nedeniyle artan sıcaklıklar ve kuraklık, zeytin ağaçları için risk oluşturmaktadır. Sulama suyu kaynaklarının sürdürülebilirliği, önemli bir endişe kaynağıdır. Su verimliliğini artırmak için damla sulama gibi modern sulama tekniklerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- **Kalite Standartları ve Pazarlama:** Türk zeytinleri dünya çapında tanınmış olsa da kalite standartlarına uyum ve pazarlama stratejilerinde iyileştirmeler yapılabilir. Üreticilerin kaliteyi artırmak için modern teknikleri ve iyi tarım uygulamalarını benimsemeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, pazarlama ve marka bilinirliğini artırmak için uluslararası pazarlara daha fazla odaklanılmalıdır.
- **Altyapı ve Teknoloji Yatırımları:** Zeytin endüstrisinde verimliliği artırmak için altyapı ve teknoloji yatırımları önemlidir. Tarım makineleri, sulama sistemleri, hasat ekipmanları gibi modern teknolojilerin kullanımı, üretim sürecini iyileştirebilir ve maliyetleri azaltabilir.
- **Tarım Politikaları ve Destekler:** Türkiye'nin tarım politikaları, zeytin üreticilerinin ve endüstrinin sürdürülebilirliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çiftçilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamak, yenilikçi tarım uygulamalarını teşvik etmek ve tarım desteklerini adil bir şekilde dağıtmak, sektörün gelişimini destekleyebilir.

Bu öneriler, Türkiye'deki zeytin endüstrisinin karşılaştığı bazı temel sorunlara yönelik çözümler sunmaktadır. Sektörün sürdürülebilirliğini ve rekabet gücünü artırmak için bu sorunların ele alınması büyük önem taşımaktadır.

ZEYTİNYAĞI

Türkiye, dünya genelinde zeytinyağı üretiminde önemli bir konuma sahip olmasına rağmen, zeytinyağı endüstrisi de bazı zorluklarla karşı karşıyadır

- **Zeytin Kalitesi ve Verimlilik:** Zeytinyağı üretiminde kullanılan zeytinlerin kalitesi ve verimliliği önemlidir. Ancak, iklim değişikliği, hastalıklar ve zararlılar gibi faktörler zeytin verimliliğini ve kalitesini etkileyebilir.

- **İklim Değişikliği ve Su Kaynakları:** Türkiye'nin bazı bölgelerinde artan sıcaklıklar ve kuraklık, zeytin ağaçlarının yetiştirilmesinde ve zeytinyağı üretiminde önemli bir tehdit oluşturur. Sürdürülebilir su kaynakları yönetimi ve su tasarrufu önlemleri, bu sorunun hafifletilmesine yardımcı olabilir.
- **Üretim Maliyetleri:** Zeytinyağı üretimi, bazı bölgelerde yüksek maliyetlere neden olabilir. İşgücü, sulama, gübreleme, hasat ve işleme gibi faktörler, üretim maliyetlerini artırabilir. Bu da zeytinyağı üreticileri için ekonomik bir zorluk oluşturabilir.
- **Pazarlama ve Rekabet:** Zeytinyağı, rekabetçi bir pazarda satılmaktadır. Kalite standartlarına uyum, markalaşma ve pazarlama stratejileri, zeytinyağı üreticileri için önemli birer faktördür. Ayrıca, ithalat ve ihracat politikaları da pazarlama ve rekabet üzerinde etkili olabilmektedir.
- **Kalite Kontrolü ve Sertifikasyon:** Zeytinyağı üreticileri, kalite standartlarına uygunluk ve sertifikasyon gereksinimlerini karşılamak zorundadır. Ancak, bu standartları sağlamak ve sertifikaları almak için ek maliyetler ortaya çıkabilmektedir.
- **Tüketici Bilinçliliği ve Tercihleri:** Tüketicilerin sağlık ve beslenme bilinci arttıkça, zeytinyağı gibi sağlıklı yağların talebi de artmaktadır. Ancak, tüketicilerin beklentilerini karşılamak ve tercihlerine uygun ürünler sunmak bu konuda önemlidir.
- **Teknoloji ve İnovasyon:** Zeytinyağı üretiminde modern tarım tekniklerinin ve teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması, üretim verimliliğini artırabilir ve maliyetleri düşürebilir. Ayrıca, Ar-Ge çalışmalarına ve yenilikçi ürün geliştirme projelerine yatırım yapılması da endüstrinin gelişimine katkı sağlayabilir.

Bu sorunlar, zeytinyağı endüstrisinde faaliyet gösteren üreticiler, satıcılar ve tüketiciler için ortak endişelerdir. Bu sorunlara yönelik çözümler arasında sürdürülebilir tarım uygulamalarının teşviki, teknoloji kullanımının artırılması, pazarlama stratejilerinin güçlendirilmesi ve kalite kontrolü süreçlerinin iyileştirilmesi yer alabilir. Sektör paydaşlarının işbirliği içinde çalışarak, zeytinyağı endüstrisinin sürdürülebilirliğini ve rekabet gücünü artırmak için kapsamlı bir yaklaşım benimsemeleri gerekmektedir.

YEŞİL ZEYTİN

- **Hasat ve İşleme Süreci:** Yeşil zeytinler, olgunlaşmamışken hasat edilir ve işlenir. Ancak, bu süreçte zeytinlerin dengeli olgunlaşması gerekmektedir. Dengesiz hasat, kalite kaybına yol açabilir. Bu nedenle, hasat zamanı ve işleme süreci titizlikle planlanmalıdır.
- **Tuzlu Salamura Problemi:** Yeşil zeytinler, tuzlu salamura içinde fermente edilerek işlenir. Ancak, doğru tuz miktarının ayarlanması önemlidir. Aşırı tuzlu veya tuzsuz zeytinler, tüketiciler tarafından beğenilmeyebilir. Optimum tuzluluk seviyelerini belirlemek için doğru yöntemler kullanılmalıdır.
- **Kalite Koruma ve Paketleme:** Yeşil zeytinlerin kalitesinin korunması ve taze kalması için uygun koşullarda saklanması ve paketlenmesi önemlidir. Hijyenik koşullar altında paketlenmeyen zeytinler, bozulabilir veya kalite kaybına uğrayabilir. Bu nedenle, kalite kontrolü süreçlerine ve hijyen standartlarına uygun şekilde işlem yapılmalıdır.

SİYAH ZEYTİN

- **Olgunlaşma ve Hasat Zamanı:** Siyah zeytinler, tam olgunlaştıktan sonra hasat edilir. Ancak, hasat zamanının doğru belirlenmesi önemlidir. Erken veya geç hasat edilen zeytinler, kalite kaybına neden olabilir. Olgunlaşma sürecinin izlenmesi ve hasat zamanının belirlenmesi için uzman tavsiyesi alınmalıdır.
- **Fermente ve Konserve Süreci:** Siyah zeytinler, genellikle tuzlu salamura veya fermente edilerek işlenir. Bu süreçlerin doğru şekilde uygulanması önemlidir. Yanlış fermentasyon veya konserve süreci, zeytinlerin lezzetini ve kalitesini etkileyebilir. Optimum işleme koşullarının sağlanması gerekmektedir.
- **Kalite Standartları ve Sertifikasyon:** Siyah zeytinlerin işlenmesi ve satışı sırasında kalite standartlarına uygunluk önemlidir. Ulusal ve uluslararası kalite sertifikalarının alınması, tüketicilere güven verir ve ürünlerin rekabet gücünü artırır.

AYDIN

Aydın ili, Türkiye'nin önemli zeytin ve zeytinyağı üretim bölgelerinden biridir.

- **İklim Değişikliği ve Su Yönetimi:** Aydın'da zeytin yetiştiriciliği, sıcak ve kurak bir iklimde gerçekleşir. İklim değişikliği, daha da belirgin hale geldiğinde, bu kuraklık sorunu daha da artabilir. Bu nedenle, su yönetimi stratejileri ve su tasarrufu önlemleri benimsenmelidir. Damlama sulama gibi modern sulama tekniklerinin kullanımı artırılmalıdır.
- **Zeytin Hastalıkları ve Zararlıları:** Zeytin ağaçları, çeşitli hastalıklara ve zararlı böceklere karşı duyarlı olabilir. Bu hastalıklar ve zararlılar, ürün miktarını ve kalitesini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, entegre zararlı mücadele yöntemleri ve hastalık kontrolü uygulanmalıdır.
- **Pazarlama ve Rekabet:** Aydın'da zeytin ve zeytinyağı üretimi oldukça yaygındır ve dolayısıyla sektördeki rekabet de yüksektir. Üreticilerin ve tüccarların, ürünlerini pazarlamak ve satmak için etkili stratejiler geliştirmeleri önemlidir. Markalaşma, kalite standartlarına uygunluk ve uluslararası pazarlara erişim konularına odaklanılmalıdır.
- **Altyapı ve Teknoloji:** Aydın'daki zeytin ve zeytinyağı endüstrisinde altyapı ve teknoloji yatırımları önemlidir. Modern tarım ekipmanları, sulama sistemleri ve işleme tesisleri, üretim verimliliğini artırabilir ve ürün kalitesini iyileştirebilir. Bu nedenle, çiftçilere ve tüccarlara bu teknolojilere erişim sağlanmalı ve teknik destek sunulmalıdır.
- **Eğitim ve Destek:** Aydın'daki zeytin ve zeytinyağı sektöründeki üreticilerin ve tüccarların eğitim alması ve teknik destek alması önemlidir. Tarım uzmanlarından eğitimler düzenlenmeli, tarım danışmanlığı hizmetleri sunulmalı ve sektördeki en iyi uygulamaların paylaşılması teşvik edilmelidir.